

SƏSİN SEHİRİ, SÖZÜN SİRİRİ

Ağalar Bayramovu dinlədikcə milli ruhumuzun piçültülərini eşidirik

Bu an çok masuliyyatlı bir işin öhdəsindən gəlməyə çalışırıam. Ona görə də Allahın mənə yardım edəcəyi hiss edirəm. Bölkə də həyatimdə bəis bir məsuliyyyət hissini indiyə kimi yaşamışam.

Bir söz sənətkarının (dəmirçi körüstüne bənzər) sinəsi müdrikmiş və nezəmə çəkilmis misralarla doludur (axı) bədii təfəkkürünə inçələmək məsuliyyyət var. Lakin indiyə qədər onun haqqında elə gözəl fikirlər söyləyiblər ki...

Bölkə də buna görə çəşib qalmışam. Dilimde kəlmələrim, əlimdə qələmim susub. Kamil insanlar - xalqımızın sevimli söz duhaları, elm adamları, tanınmış ictimai-siyasi xadimlər, elm və incəsənət sahəsinin simalarının fikirlərinin yanında menin düşüncələrimin sönük görünməsini də istəmədim.

Haqqında sözün qüdrətinə güvenib beş-üç kəlmə də yazmaq istədiyim qəhrəmanımı sehnə sənətinin canlı efsəsini kimi tanınan, hem də hər kəs tərəfindən sevilən bədii qiraət ustası, Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru Ağalar Bayramovdur.

O Ağalar Bayramov kİ, özü şair olmasa da, seiri söz xiridalarından yaxşıdır, sesləndirir.

Ağalar Bayramov rəssam deyil, lakin sözün şəklini elə çəkir ki, onu heç bir rəssam bacarmaz!

Onun haqqında yazmaq sizə heç də asan gəlməsin. Axi özü bir yox, münəslər, on minlərlə sözü inçəleyib poetiklik taparaq ruhunun nitqiyə seir-sevərlərə cətdir. Bununla da rubumuzu saflaşdırır, könlümüzi oxşayır...

Ağalar Bayramov əzəmti dağların vüqarını bizaş şeir diliyle elə gözel çatdırır, sanki özü də o zirvələr səltəntində dünyaya göz açıb. O, şeir deyəndə, elə bil iləpar bulagın zümrütünesini eşidirsən, onur ayılıb kol dibindən dizlərini yera qoyub nərgiz, bənövşə dəriyini görürsən. Dumanda-çəndə yol azañ Ağalar daştan qəhrəmanına çevrilir - Abbas Tufarcanlı olub Gülgəz Parisini axtarır, gah da "Əslili və Kərəm"de Lələye yalvaran, Əslinin dərdindən od tutub alışan Kərəmə döñür.

Yox, yox, o, şeir söyleyendə kim olmur ki? Aşıq Ələsgər obrazında Göydənən üz tutur ağır türk əlləriñə. Sanki o, Aşıq Nəcəf kimi kürayındə qaynar samovar erməni daşnaklarının işgəncələrinə meruz qalır.

Ustad sevgi-məhəbbət libaslı şeirləri söyleyəndə, adamə elə gəlir ki, özü həmin hissillər yaxıyar, yaxud bəşinə gələnləri xəyalından qoparır dili-ne.

Mil-Muğan torpağının (Ucarda doğulsa da, onu dağlar oğlu kimi təməryiq nədənə) yetirməsi olsa da, kəlbəcərilər onu öz doğması, qazax və tovuzlular öz balası, göyçələr Ələsgər ocağının yadigarlarından hesab edir. Çünki o, bütün Azərbaycanımızın hər yerindən olmayı ile fəxr edir. Yəni o, həm canbuludur, həm qərqli, həm də şimalı. O, həm qarabağlıdır, həm də Cənubi Azərbaycanın qaradağlısı...

Ağalar Bayramov kim olmayı bacarmır ki? Kaş imkanım olaydı, bu

sualı ona üvanlayaydım. Maraqlıdır, görəsan. Ağalar Bayramov aktyor kimi sənədə müxtəlif xarakterli obrazlar yaratıydı, o, indiki kimi tamaşçı qəlbini yol aça bilirdimi?

Xalq şairi Məmməd Arazın söz xiridi olan Ağalar Bayramov haqqında vaxtılo söylədiklərindən bir-iki cümləyə nəzarə salaq: "...Mən seirlerimi onun dilindən etsidikcə sözlərin rənglərini, çalarlarını yenidən görürəm, təzəden duyuram. Onun səsi çox ürəyəyatdır. Ağaların səsi, nəfəsi ilə seirdəki en ince hissələr, on zərif dögüyər dilə gelir. Yerindən, məqamından astılı olaraq səs gah güllür, gah ağlayır. Ağalar Bayramov şeir deyəndə onun poeziya sənetinə vürgünlüğünü hiss etmək mümkün deyil..."

Yaxşı xatirimdir, bir qələm dos-tum deyirdi ki, vallah, Ağalar Bayramov poeziya diliyle ele obrazlar yaradır ki, onu şeir yazar her kes bacar-maq. Sonra Ağalar müəllim haqqında fikir yürüden söz və qəlemlərə adam-ların yazlarında da bu, ayndıca hiss olunur.

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə Ağalar Bayramovun sənətkarlığı barede TV-lerin birində söz aşkarən belə bir maraqlı fikir söyləmişdi. Ağalar istər kiçik bir şeir parçasını, istərse də bütün poemanı sadəcə ezbərleyib yad-dasına yazırıb, elə bil daxilən onu ya-sayıb: "...O, həm də həmin şeirlərin müəllifinə çevirilir. "Axi dönya fir-lanır" poemamı o, hələ televiziyyə illerində, Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Tədris Teatrında kurs tamaşa-sı kimi göstərərkən elə ifa etdi ki, sanki başım fırlındı. Onu və Xalq artisti Lalezər Mustafayevanı da səhnəda təbrik etmişəm. Ağalar bəs sənət fe-daisidir. Ağalar söylediyi şeirlərin sanki müəllifidir. Həcəs başqasının şeiri-ni bu cür içdən gələn avazla söyleyib bilməz..."

Əməkdar İncəsənət Xadimi, şair-publisist Məmməd Aslan da Ağalar Bayramovun sənətinin yüksək dəyərləndirənlərdəndir: "...Ağaların səsi ezəba dütən olmuşların ümumiləmiş səsdir. Onun haradında, onun zümrüd-mesində, onun gumiultusundan bütünlükə foləkzadələrimizin intiqamı çağırın ah-nalesi var. Hayqırışları, yalvarişları var. Bu müqətidən sənətər, təssüflər olsun ki, hələ də səhnədən "Əməkdar artist" adı ilə çağırılır..."

Maraqlıdır, Ağalar Bayramov söz sərraflarının nəzərində ilahiilosdırıllı. Bəs incəsənət almındə onun sənət-karlığı necə dəyərləndirilir? Buna görə də mənbələrə baxanda maraqlı fikir və düşüncələrə qarşılaşırısan. Məsələn, Xalq artisti, kamancanı dün-yaya sevdiron Habil Kaman deyir: "...Ağalar şeirlər yaxıyar, onunla nəfəs alır. Biz şeiri oxuyuruz, o isə görür. Kaş hamı sənətində Ağalar kimi olay-dı..."

Sözün qüdrətindən mayalanan, ki-nomuzunun un parlaq ildulu, olçatlılıq ilə "kösf edilmişmiş qita" kimi uzaqdan görünən, sohne sonotının ko-rifeyleyirən biri, canlı klassikimiz, "Nəsimi"də söz üstündə "dara çəki-lən" Xalq artisti Rəsim Balayevin teq-dimatında Ağalar Bayramovu bir baş-qə obrazda görürük: "...Ağalar gözəl kino, sohne aktyoru ola bilordi: ma-

raqlı rollar da yaradardı. Qiraətçi akt-yor yoluunu tutmaqla özünü sənətde tapdı və təsdiqlidi. Onu sevilən sənətkarların arasında layiqli yer tutma-sı, bədii qiraəti sənət zirvəsinə qaldırması dostlarını çox sevindirir. Ağaların heyətə arxa-dayğı istədiyi və çalış-qanlılıq olub. Hər bir aktyor onu yad-daşına, zövqüna, vətənparvarlıyine yaxşı mənada qibət edə bilər"...

Xalqımızın istədiyi övladı, qəlemi və qəbə ilə könlülləri feth edən Qəri-nə xanım Paşayeva - nakam taleli qələm sahibi də sənətçi haqqında fikirlerini yerində və dəyərinə bildirib: "...Ağalar müəllim neçə illərdir özəzəmti səsi ilə Qarabağ dərdimizi, Xocalı yaramızı eks etdirən bədii nü-munələri böyük yanğıyla təqdim edir. Sənərlerdeki uğurlar onun səsindən güclərlər..."

Yazımın qəhrəmanı haqqında elə şəxsiyyətlərin, söz və qələm adamlarının yarısına rast gelirən ki, bundan qurur duymamış mümkün deyil. Belə ürkəndən gelen fikirlerin müəlliflərini sayımaqla qurtarmaz. Onlardan birinə də qisa mülahizələrini yazmaq eləvə edirəm. Şair-publisist Əli Rza Xələfi 2006-ci ilə "Səsini üç rəngi" adlı essesində qiraət ustası haqqında ya-zırdı: "...Mən dostcanlı, qohumcanlı, mülletsever, yurdsever Ağalar Bayramova təkəcə Azərbaycan xalqının artı-tili dəməzdəm. Onu milletimizin cavan müdrisi, elimizin söz aşığı, böyük vətənsevəri hesab edirəm".

Ela biliram ki, heç bir rəsmi ad ve titulla əvəz oluna bilməzonaverilən bu dəyərlər. O dəyərlər ki, onlar Ağalar Bayramovun mənəviyyatindən bütövləşir, birleşir.

Ağalar tek özü deyil, o, tarixin özündən golən varlılığını özündən et-hətiva etmiş sənətkarıdır. Bayraq-Adam-Ağalar Sultan Nəcəfovun, Mülis Cə-nizadənin, Kazım Ziani, Səməndər Rzayevin... Aşıq Ələsgərin, Məmməd Arazın, Söhrab Tahirin, Samad Vurğun... tarixi-kronoloji ardıcılılığı gözləyib-gözlömdən deyərdim ki, bizim sənət dünyamızın göylərə çəkilmərəhlərinin bu gün yaşayan daşycılarıdır; kimisinin sohne daşycısı, kimisinin sohne daşycısı.

O, bizim üçün işq olan ruhları mə-nəviyyatın çağrışmış bir sənətkarıdır. Ağalar Bayramovun sevilməsinin, uca tutulmasına kökü, rişələri xalqın bağ-ramın ümman derinliyinən işləmişdir..."

Bu əzəmti səsən sahibi sanki mi-nilik bir yol gelib, gəncliyindən müd-rilikləşib, ona görə nəfəsi məqəddəsle-şib: Təbrizimden Dərbəndiməcen, Borçalımdan Göyçəməcen... Bütöv Azərbaycan dərdimizdən boy verən səs heykəlidir - qaməti, boy-buxunu kimi, səsi də elçatmadır.

Her zaman dərdlərə məlhəmdir, mülayimdir; gah vaxtsız itirdiyi, Qu-badlıda qara topqa tapsırıldığı, nakam taleli oğlu Şəhriyarin dildidir, gah Bəxtiyar Vahabzadənin "Gülüstən"ini si-nədəftər edən, Xəlil Rza Ulutkun hayqırıtsı, gah iki sevən aşiqin piçiltü-lərini bize eşitdirən, mavi gözlü Xəzərimiz kimi dalğalı, lepləi, gah da Tər-terimətək zümrüdli, kəlmə-kelme damcıllayan bulaq suyudur Ağalar müəllimin səsi-nəfəsi...

Bilmirəm, bəlkə mənde də Ağalar müəllimin bədii yaradıcılığı və kamil sənətkarlığı barede fikirlerimi yaşmaq marağı elə o vaxtlardan yaranmışdır.

Bədii qiraətçi aktyor sənəti arasınd-a fərqlər olsa da, eyni incəsənət növünün ayrı-ayrı qolları hesab olunur. Bədii qiraətçinin təref-müqəbbili tama-saçı, aktyorluqla məşğul olanı ise həmkarlarındır. Ağalar müəllim qiraətindən ister hekayə parçası, yaxud şeir olsun, bir böyük səhərə əsərinə əvrilir. Bir aktyorun monoloqundan çıxıb kültəvi səhnəde oynanılları esərə, tamaşaça əvrilir onun ifası. Bu isə on böyük aktyorluquddur. Kefli Isgenderin monoloqundan səhnəde aktyor da təqdim edir, bədii qiraətçi də. Hər ikisində də yaşama və göstərmə sənəti var ki, bu da məşhur Stanislavski məktəbinin verdiyi imkandır...

Əger rejissorlar bu mahir sənətka-obrazları təpsirşaydır, o neler yarat-mazdır?! Buna misal olaraq bir xatirəni yada salmaq istərdim. Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlının 58 yaşı ilə bağlı bir saatlıq "Tann işığı" filmi çəkilirdi. Ağalar müəllim o günləri belə xatırlaşdır: "...Orada üç obraz vardı. Çəkilişlər gecə Şəhidlər xiyabanında, Qobustanda, polis idarəsində və həbsxanada gedirdi. Filmin qayəsi ziyanın ya-sha-dişlarını canlandırmış, həbsxanadanə gənə düşməni ekrana laşdırılmışdır. Film çəkən də rəhmətlək, tanınmış rejissor Rövşən Almuradlı idi. Çekilis isə 21 günde erseyə gəldi. "Moskva" hotelində filmin təqdimati oldu. Xalq yazarı Sabir müəllim basda olmaqla, 200 nəfərlik ziyanlı gruppı filmi ayaq üstü seyr etdi. Anar müəllim burada çıxışında dedi: "...Biz Ağaları bədii qiraət sənətinin daşycısını kimi tanırı-dıq, amma görün, o, necə gözəl obrazlar yaradmış, heyran qaldırmış..."

Ülə Önder Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyətə qayıldından sonra, 1994-1997-ci illərin Novruz bayramında Ağalar müəllimin mərasimindən osas obrazını canlandırmış faytonda, Dədə Qorqud obrazında Azərbaycanın İçəri-şəhərin Qosa Qala qapısına qəder yü-rüş edən dənərən in başında durub. Daha sonralar da Novruz bayramında iki il Bakının Yasamal rayonunda, altı il isə Suraxanının "Atəşgah" məbədində xalqımızla salamlayıb. Bundan böyük uğur olarmış!

(Davamı 7-ci səhifədə)

SƏSİN SEHİRİ, SÖZÜN SİRİRİ

Ağalar Bayramovu dinlədikcə milli ruhumuzun piçiltularını eşidirik

(Əvvəli 4-cü sahifədə)

Əlbəttə, yuxarıda qeyd etdiyim kimi, Ağalar Bayramovun senəti və sənətkarlıq barədə xalqımızın tanınmış simaları vaxtında tətbiqi fikirlər söyleyişib. Buna görə də istəməzdəm ki, deyilənləri, yازılanları təkrarlayıbm. Lakin bir heçqötü deymim ki, onun coxlarına nəsib olmayan, şəxsiyyətinin və sənətkarlığının bir-birini tamamlaması bər dînləyici və tamaşaçı kimi məni bəlkə də daha çox valeh edib. Buna görə də istəməm ki, bu barədə mənim də özümə məxsus fikirlərim olsun.

Bəlli, Ağalar müəllimin senəti - nəfəsli ulu qaynaqlardan gəldiyi üçün edəbityat və incəsənat tariximizin yasididir. Onu yaşatmaq üçün bəddi yaradıcılıq imkanlarından istifadə edən Ağalar Bayramov milyonların sevimlisinə çevrilir.

Elə tanınmış şairimiz Ramiz Qusarçaylının düşüncələrində də bunu hiss edirik: „...Oxular tərəfindən hər şeiri maraqla oxunan, Vətənin müqəddəsliliyini və obrazlı şəkildə nezəm çəkib rəngarəng poeziya nişanı yaranan, bu nişanı yurdumuzun insanlarından, onları adət-ənənələrindən, təbiətindən mayalandıran sevimli şairimiz Məmməd Arazin “Ayağa dur, Azərbaycan!” şeiri Ağalar Bayramovun ifasında dəhədə dolğunlaşır, böyükür, təsir dairəsi genişləşir:

Mənəm, Ağalarım, şeir deyirəm!

“Səndən qeyri bizi her şəyi böle billik!

Səndən qeyri bizi hamimiz öle billik!”

Bu, Şəhriyar harayıdır!

Bu, Bəxtiyar harayıdır!

Ayağa dur, Azərbaycan!

Bunu bize zaman deyir!..

Məzərindən baş qaldıran baban deyir...

Haqqında söylənilənləri ümumişdir, belə qənaətə gollerik: Ağalar müəllim səhne sənətinə yaxşı duyar. Dinləyicisini, tamaşaçısını tez təmir, ona münasib şeir seçir. Hətta bəzən ilk çıxışları üçün ifa tərzində tamaşaçı uyğun qurur: dinləyicini elə alır, özünü tabe edir. Sonra sənətin lazım bildiyi mərhələsini nümayiş etdirir, dinləyicisini arxasına aparır.

Ağalar Bayramovu, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, hər kəs Mil-Muğan torpağının yetirməsi bilir. Məni iso TV-lərin birində eñir gedən bir ağırlı kadr az qala çasdıracaqdı. Buna Ağalar müəllim öyü aydınlıq getirdi. Bildirdi ki, onun səsinin yanğılı olmasına heç də təsadüfi deyil. Ömrünün gənclik dönmələ-

rində, ömür-gün yoldaşının dünyaya göz açlığı Qubadlı rayonunda Şəhriyar adlı oğluñ qəfi. 9 yaşından itirməsi və məzarının tapdaq altında qalması onu yandırıb-yaxan böyük dərd olub. Atalarımız yaxşı deyib: “Şagalsal da yağı dağı, sağalmas bala dağı...”

Hələ Birinci Vətən müharibəsi başlanmadzən əvvəl, Müdafia Nazirliyindən Ağalar Bayramova hərbi formə verilib. 2020-ci il avqustun 5-dən sonra ise könülüllü orlaq hərbi hissələrdə döyüş ruhunu yüksəltmek, vətənənəverlik hissələrini gücləndirmək üçün Vətənin bir yaradıcı esgeri kimi səngərlərə yolların. Onun səsi Beyləqandan, Milbatdatdan, Xocavənddən, bir sözü, döyüşlərin qızışığı hər yerdən, yaralılarıñ yanından gəldirdi. Hələ Füzuli alınmamış Əhmədbəyli kəndində və səsi ilə “döyüş”ə başlamışdı. Əslində son 30 ilde şəhid anaları hər zaman arzulayırdılar ki, görkəmli sənətkar tekce Bakıda yox, rayonlardakı anımlı günlərində, deñir mərasimlərində onlarıñ yanında olsun, o şəraaq, bəzen kədərli, bəzən döyüşə çağırın unikal səsi ilə qəhrəman rüştəri Vətənin azadlığını sesləsin...

Zəfer ilində Suraxani rayonu İcrə Hakimiyətinin başçısı Əziz Əzizov Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənat Universitetinin rektoru, Əməkdar İncəsənət Xadimi, professor Ceyran Mahmudovanın xahiş edib ki, bu nüfuzlu təhsil ocağının tanınmış pedagoqu sayılan Ağalar Bayramova 3 ay dərs keçməkdə möhələt verilsin. O, universitet əvəzində hər gün bər neçə şəhid ailəsinin anımlaçılırına və onların xatirələrinin əbədiləşdirilməsi üçün təskil edilən tədbirlərə gəlsin, o gözel səsi ilə çıxış edərək məclisdekləri ovutsun, qəhrəmanlarımızın döyüş ruhunun zəifləməməsi üçün könülləri riqqotə getirsin, bir sözü, o melahətli səsi ilə arxa cəbhədə “savaşşın”... Bu, balaca bir iş deyil, həm cəbhə bölgələrində, həm də qələbenin məntiqi davamı kimi Zəfer ilində Bakıda, Sumqayıtda, Xudatda, Xaçmazda saysız-hesabsız tədbirlərin ucalan “səsi” olsun.

Ağalar Bayramovdan öyrənirik ki, 2020-ci ilin 44 günstük Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz Zəfərdən sonra onun da övladının müqəddəs və darmadağın edilmiş məzarını ziyarət etməsi mümkün olub. Bu, onun ülvü diləklərindən biri idi. O, 2021-ci il yanvarın sonundan işğaldan azad edilmiş Qubadlıya səfərini məhz 9 yaşı nakam Şəhriyar balasının məzarını 9 qazimizdə ziyarətdən başlayıb. Ağalar Bayramovun balasının məzarı üstündə keçirdiyi hissələr hər bir yurd və övlad itkihilərin qəlbini dağladı, gözlərini doldurdu, boşaltdı...

Bu qeydləri qələmə alandan sonra Ağalar müəllim telefon açıb dedi ki, Cəmiət xanım, şəxsi təmisi olmasına da, sizin haqqınızda dostum Ələvəset Ağalarovdan eşitmidi. Bəzən isə facebook sahifəsində (“Yaltaqları daldada pişləyib, üzdə onlara yaltaqlasına yaltaqlanınları görəndə özümüz günahkar hesab edirəm...”) bir şəxsi oxudum. Zəmanətin exlaqı-mənəvi aşınmalarından xəbər verən o fikriniz məni çox silkələdi, onu öz facebook sahifədən deplaslaşdım...

Bu da məni çox sevindirdi. Axi bu fikirlərin müəllifi də Ağalar Bayramov idi... Ağalar Bayramovun aktyor və bedii qiraqtı kimi shəhnadakı “monoloq”ları tamaşaçını öz təsir dairəsinə salır, hər kas onurlu homiin hissələri sanki yaşayır, onlarda obrazlaşır.

Ağalar Bayramov heç də Dədə Qorqud yaşıda deyil, amma onun müdrik kelämlərə cilalanmış nasihatatmaz fikirləri tamaşaçı auditoriyasını nur selinə bələyir.

Sonda onu da vurğulayım ki, səsin sehriña, sözün sirinə bələnən görkəmli sənətkar Ağalar Bayramovu dönlədikcə minillilikləri adamlıq ruhumuzun piçilətlərini eşidirik. Var olun, ustad!

Cəmilə ÇIÇƏK,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,
AYB və AJB-nin üzvü